

‘Ik ben meer een praktijkmens’

Een kwalitatieve studie over ervaren (mis)matches van mbo-studenten tussen hun school- en thuiscultuur en de rol die engagement hierin speelt

Hanke Aalders

Universiteit Utrecht

Youth, Education and Society

Master Thesis

Aantal woorden: 8332

Hanke Aalders – 6549373

Thesisbegeleider: Asli van der Baan-Ünlüsoy

Tweede beoordelaar: Maartje van Dijken

Datum: 11 juli 2020

Summary

This qualitative study examines the experience of vocational education students regarding (mis)matches between their school- and home culture and the role engagement plays in this. Since school drop-out is highest in vocational education, knowledge and insights are needed in order to prevent school drop-out and promote school participation. The theory of the pedagogical triangle by El Hadioui and literature about behavioral, emotional and cognitive engagement play a central role in this study. The pedagogical triangle is about social settings in which youngsters grow up and are socialized. When codes, messages, norms and values of social settings correspond, one speaks of a match. When they do not correspond, one speaks of a mismatch. Ten male participants, aged 18-20, from vocational education took part of this study. Data were collected using semi-structured one-on-one interviews and mapping social contexts of the participants. Findings indicate that the participants experienced a high extent of emotional and behavioral engagement and a lesser extent of cognitive engagement. They also experienced matches as well mismatches between their school- and home culture. The complexity of these (mis)matches between the school- and home culture came forward and requires follow-up research. Furthermore, engagement has proved essential in school participation, particularly peers and a good mentor play an important role in engagement.

Keywords: vocational education students; match; mismatch; engagement; school culture

Samenvatting

Deze kwalitatieve studie onderzoekt hoe mbo-studenten (mis)matches ervaren tussen hun school- en thuiscultuur en welke rol engagement hierin speelt. Schooluitval is het hoogst in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en daarom zijn inzichten en kennis nodig om schooluitval tegen te gaan en schoolparticipatie te bevorderen. In deze studie is gebruik gemaakt van de theorie van El Hadioui over de pedagogische driehoek en van literatuur over cognitieve, emotionele en gedragsengagement. Deze pedagogische driehoek gaat over leefwerelden waarin jongeren opgroeien en worden gesocialiseerd. Er wordt gesproken van een match wanneer de codes, boodschappen, normen en waarden in deze leefwerelden overeenkomen. Wanneer deze niet overeenkomen, wordt gesproken van een mismatch. Er hebben tien mannelijke participanten van het mbo in de leeftijd 18-20 meegedaan aan dit onderzoek. Via tien één-op-één semigestructureerde interviews en een kaartjesspel zijn de data verkregen. Uit de bevindingen is gebleken dat de participanten een hoge mate van emotionele en gedragsengagement ervoeren en een lagere mate van cognitieve engagement. Ook ervoeren alle participanten zowel matches als mismatches tussen hun school- en thuiscultuur. Daarmee is de complexiteit van deze (mis)matches tussen de school- en thuiscultuur naar voren gekomen, en het belang van vervolgonderzoek hiernaar. Verder is engagement essentieel gebleken in schoolparticipatie. Met name spelen de klasgenoten en een goede mentor hierin een rol.

Kernwoorden: mbo-studenten; match; mismatch; engagement; schoolcultuur

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) leidt veertig procent van de beroepsbevolking op (MBO-raad, 2017). Hoewel de vraag stijgt naar mbo-geschoolde vakmensen (Koolmees, 2019; Turkenburg, van den Bulk, & Vogels, 2014), kampt het mbo met een negatief imago (Herweijer, 2008; Turkenburg et al., 2014; Van Daalen, 2010); studenten gaan liever naar een hoger niveau en ook voor veel ouders ligt de voorkeur daar (Turkenburg et al., 2014). Daarnaast is schooluitval op het mbo het grootst. Zo bestaat ongeveer twee derde van de schooluitval uit mbo-studenten, waarvan meer jongens dan meisjes. Voor studenten met ouders met lage inkomens is de kans bovendien twee keer zo groot (Herweijer, 2008). Schooluitval is funest; kansen op schoolsucces en een goede positie op de arbeidsmarkt worden misgelopen. Daarnaast komen schoolverlaters eerder in aanraking met criminaliteit volgens het onderzoek van Sociaal en Cultureel Planbureau (Herweijer, 2008). Om schooluitval in het mbo te voorkomen is het belangrijk dat we meer inzicht krijgen in de oorzaken ervan.

Het inkomen en opleidingsniveau van ouders is nog steeds bepalend voor het schoolsucces van kinderen, hoewel onderwijs voor iedereen gelijke kansen zou moeten bieden (Slob & van Engelshoven, 2019). Ook het mbo heeft een studentenpopulatie met nog steeds de hoogste percentages ouders met een lager opleidingsniveau en lagere inkomens (Inspectie van het Onderwijs, 2018). In de vorige eeuw wees de Franse socioloog Bourdieu (1986) al op de reproductie van klassen door het onderwijssysteem. Dit houdt in dat kinderen uit lagere klassen de schoolcultuur, die voornamelijk gericht is op de midden- en hogere klassen, minder goed begrijpen en daardoor achterstand oplopen op kinderen uit hogere klassen. Op deze manier reproduceren sociale klassen zich (Broadfoot, 1978).

Ook de Nederlandse socioloog El Hadioui wijst op een *mismatch* die kan ontstaan tussen de verschillende leefwerelden van jongeren; thuis, school en de straat. Door een mismatch in deze zogeheten ‘pedagogische driehoek’ kunnen studenten zich onbegrepen voelen wat kan leiden tot het zich distantiëren van de schoolcultuur en uiteindelijk tot schooluitval (El Hadioui, 2011). Hetgeen schooluitval tegen kan gaan, is de verbinding die studenten voelen met school, oftewel *engagement* (Fredericks, Blumenfeld & Paris, 2004). Dit kan gaan over emotionele, cognitieve of gedragsengagement die studenten ervaren.

Het doel van deze masterthesis is om inzichten te verkrijgen in hoe mbo-studenten een (mis)match ervaren tussen hun school- en thuiscultuur en hoe engagement hierin een rol speelt. Deze inzichten kunnen van belang zijn in het tegengaan van schooluitval en het bevorderen van schoolparticipatie.

1. Theoretisch kader

‘U plaagt ons veel te veel’ is een quote van een leerling uit de Franse film ‘Entre les Murs’ (Benjo, Scotta, & Cantet, 2008). Meneer Marin, de docent Frans, worstelt in deze film met lesgeven aan zijn mentorgroep, die bestaat uit leerlingen met diverse achtergronden en die afkomstig zijn uit achterstandswijken in Parijs. Het is moeilijk zijn leerlingen bij de les te houden en menigmaal vraagt een leerling om de betekenis van een woord dat voorbijkomt. Wanneer een verouderd gebruik van het werkwoord wordt uitgelegd, de onvoltooide conjunctief (de aanvoegende wijs), is de weerstand bij de leerlingen groot. Ze vragen zich af wie deze wijs überhaupt gebruikt en of dat die stamt uit de middeleeuwen; ze vinden het leren hiervan nutteloos. Een leerlinge zegt: ‘Denk je dat ik zoiets tegen mijn moeder zeg?’

1.1 (Mis)match

De Rotterdamse socioloog Illias El Hadioui zou deze casus omschrijven als een ‘mismatch’ die wordt ervaren door de jongeren, omdat zij geen overeenkomst ervaren tussen dat wat ze op school krijgen aangeleerd, en wat ze vanuit hun thuis- of straatcultuur kennen. El Hadioui (2011) schrijft over de verschillende leefwerelden waarin jongeren opgroeien, volgens hem grofweg de straat-, thuis- en schoolcultuur. Dit noemt hij de pedagogische driehoek. In iedere leefwereld, oftewel domein, worden jongeren gesocialiseerd; ze krijgen bepaalde codes, boodschappen, normen en waarden mee die in die leefwereld gangbaar zijn (El Hadioui, 2011). Deze studie richt zich alleen op de (mis)matches tussen de school- en thuiscultuur. Hoewel deze mismatch door El Hadioui (2011) gezien wordt als de meest complexe mismatch van de pedagogische driehoek, wijdt hij er het minst over uit in zijn werk. De nadruk in zijn werk ligt voornamelijk op de mismatch tussen de straatcultuur en de thuis- of schoolcultuur.

Door de opkomst van de multiculturele samenleving in Nederland de afgelopen decennia (Leeman & Saharso, 2013), kan verwacht worden dat er sprake is van meer verschillende thuisculturen waarin jongeren worden gesocialiseerd. Daarnaast lijkt een aansluiting tussen deze leefwerelden steeds belangrijker te worden sinds onderwijs wordt gezien als ‘total institution’¹ en daarmee ook een plek geworden is voor zelfontplooiing (Duijker, 1978; El Hadioui, 2011).

¹ Het onderwijs als een ‘total institution’ houdt in dat scholen naast cognitieve doelstellingen, ook verantwoordelijkheid nemen voor de gezondheid, het welzijn en de zelfontwikkeling van leerlingen. Hier is sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw in toenemende mate aandacht voor (Duijker, 1978).

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

El Hadioui (2011) spreekt over een mismatch wanneer de socialisatieboodschappen, codes, normen en waarden uit verschillende leefwerelden niet overeenkomen en botsen. Dit kan gaan over bepaald taalgebruik, gedrag of omgangsvormen die in het ene domein wenselijk zijn, maar in het andere niet. El Hadioui heeft het hierbij over sociale ladders waarin iemand wil opklimmen. Een mismatch kan ervoor zorgen dat een klim in de ene sociale ladder, de schoolladder, een daling in de andere sociale ladder betekent, de thuisladder bijvoorbeeld (El Hadioui, Slootman, El-Akabawi, Hammond, Mudde, & Schouwenburg, 2019).

In het hier bovengenoemde voorbeeld: met het gebruik van de aanvoegende wijs beklimt de leerling de ladder van de schoolcultuur, hoewel dit in de thuiscultuur door haar moeder niet wordt begrepen of zelfs wordt afgekeurd. Deze mismatch vertaalt zich in de literatuur door 'cultural discontinuity': het gebrek aan cohesie tussen een of meerdere culturen (Lovelace & Wheeler, 2006). Een hoge mate van deze culturele discontinuïteit leidt eerder tot lagere schoolprestaties (Taggart, 2017). Ook wanneer de taal die jongeren thuis spreken niet congrueert met de taal op school, kan dit negatieve impact hebben op de schoolprestaties (Lovelace & Wheeler, 2006). Verder kan een dergelijke mismatch ertoe leiden dat jongeren zich distantiëren van de schoolcultuur, of zich juist uitlaten met overlast gevend gedrag op school, zoals de les verstoren, te laat komen en opstandig gedrag of ander probleemgedrag (buiten school) zoals crimineel of delinquent gedrag (El Hadioui, 2011).

Daarentegen is er sprake van een 'match', wanneer boodschappen uit verschillende domeinen overeenkomen (El Hadioui, 2011). Dit is bijvoorbeeld het geval bij de leerlingen die de aanvoegende wijs wel kennen vanuit de thuiscultuur. Het gebruik van deze werkwoordwijs zorgt bij deze leerlingen voor een klim op beide sociale ladders: de schoolladder en de thuisladder. Een ander voorbeeld van een match is wanneer het gedrag dat thuis wordt verwacht, overeenkomt met gedrag dat op school verwacht wordt. Dit kan gaan over een bepaalde manier van communiceren of omgang, zoals iemand laten uitpraten of op tijd komen.

De schoolcultuur kan gezien worden als een afspiegeling van de burgerlijke gegoede middenklasse en de codes uit deze klasse (Bourdieu 1986; Mijs, 2009). Ook leraren komen veelal uit deze klasse en kunnen gezien worden als representanten van de schoolcultuur (El Hadioui, 2011). Pierre Bourdieu (1986) en Paul Willis (1977) schreven hier in de vorige eeuw al over, over de reproductie van sociale klassen (Bourdieu, 1986) en 'How working class kids get working class jobs' (Willis, 1977). El Hadioui borduurt hierop voort, maar dan in de tijdgeest van nu. Zo ligt volgens El Hadioui (2011) in de door hem als 'feminien'

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

gekaracteriseerde schoolcultuur in Nederland de nadruk op het autonome individu, zelfstandigheid, zelfontplooiing, zelfexpressie en zelfreflectie, hoewel dit in bepaalde thuisculturen helemaal niet aan de orde is.

Met name in de door El Hadioui (2011) genoemde ‘traditionele’ thuisculturen, veelal bestaande uit de volgens El Hadioui autochtone arbeidersklasse, zijn eenvoud en nuchterheid aan de orde van de dag. Er ligt geen nadruk op intellectuele gesprekken en er wordt gecommuniceerd op directe wijze (Willis, 1977). Dit sluit niet altijd aan bij het ABN (Algemeen Beschaafd Nederlands) en de meer indirecte en abstractere manier die op scholen gesproken wordt. Deze autochtone arbeidersklasse kenmerkt zich door een lagere sociaaleconomische status (SES) (Willis, 1977). Het mbo heeft relatief veel leerlingen uit de lagere sociaaleconomische milieus, gegeven het feit dat zij vaker ouders hebben met een lager opleidingsniveau en inkomen (Groeneveld & Steensel, 2009; Inspectie van het Onderwijs, 2018).

Ook voor mbo-studenten met een migratieachtergrond die thuis wellicht een andere taal spreken kan een mismatch tussen de school- en thuiscultuur worden verwacht. Zo heeft slechts 3,7% van de docenten in het onderwijs een migratieachtergrond (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2019), hoewel bijna 30% van de mbo-studenten dat heeft (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2020). Niet alleen moeten deze leerlingen switchen tussen verschillende talen en culturen, ook hebben ze te maken met docenten die wellicht niet bekend zijn met hun thuistaal en thuiscultuur, hoewel leerlingen er profijt van hebben wanneer dit wel het geval is (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2019; Weinstein, Curran, & Tomlinson-Clarke, 2003).

Een mismatch kan ontstaan wanneer thuisculturen niet (volledig) aansluiten op de schoolcultuur. Dat een mismatch zich eerder voordoet onder mbo-studenten tussen de school- en thuiscultuur, kan worden verwacht op basis van de studentenpopulatie van het mbo. Mogelijk heeft een dergelijke mismatch negatieve invloed de schoolprestaties (Lovelace & Wheeler, 2006).

Mismatch met schoolcultuur: gevangenis of springplank?

El Hadioui (2011) wijst erop dat jongeren die een mismatch ervaren tussen hun schoolcultuur en thuis- en/of straatcultuur, deze mismatch kunnen ervaren als ‘gevangenis’ of ‘springplank’. Een gevangenis houdt een diepe pedagogische mismatch in die mogelijk leidt tot crimineel, deviant en overlastgevend probleemgedrag zowel in als buiten de schoolomgeving en uiteindelijk mogelijk resulteert in vroegtijdig schoolverlaten (El Hadioui, 2011).

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

Een mismatch hoeft niet altijd te leiden tot probleemgedrag (El Hadioui, 2011). Zo wijst ook de sociologe Rineke van Daalen in haar boek 'Het vmbo als stigma' (2010) op het risico dat sommige vmbo-studenten ervaren om hard te werken voor school. Door hun geschiedenis van falen, kennen zij slechte prestaties liever toe aan hun zelf toegeschreven eigenschap 'luiheid' dan aan hun eigen onvermogen.

In tegenstelling tot een gevangenis, zorgt 'een springplank' ervoor dat jongeren, ondanks dat ze een mismatch ervaren, toch gunstig gebruik maken van de schoolcultuur. Ze maken de codes, normen en waarden eigen en gaan uiteindelijk van school met een diploma en krijgen daarmee meer kansen voor hun toekomst.

In het etnografische onderzoek 'We zijn hier allemaal zusjes' van El Bouk, Lovert-Reindersma, van der Staaij-Los en Prins (2017) is de theorie van El Hadioui gebruikt en zijn er voorbeelden naar voren gekomen van zowel matches als mismatches. Deze studie is uitgevoerd op een mbo-opleiding niveau 2 voor Helpende Zorg en Welzijn in de randstad. Gedurende één studiejaar is door middel van interviews en observaties onderzocht hoe prettige omgangsvormen, een goed leerklimaat en verbindingen tussen studenten en tussen studenten en docenten tot stand kwamen.

Een interessante bevinding uit dit onderzoek is dat de door El Hadioui geschetste scheidslijnen tussen de leefwerelden van school, thuis en de straat te rigide lijken. Zo blijkt dat deze grotendeels vrouwelijke mbo-studenten, met diverse culturele achtergronden en uit lage sociaaleconomische milieus, zich juist heel erg thuis voelen op school en de normen en waarden van school eigen hebben gemaakt. Er wordt een voorbeeld gegeven waarin studenten de docent confronteren met de schoolregels wanneer hij zich hier niet aan houdt. Volgens de auteurs blijkt hieruit dat de studenten zich de codes, normen en waarden van de schoolcultuur hebben eigen gemaakt en deel uitmaken van deze cultuur. Ook diende school voor de participanten als ontmoetingsplek; een plek waar ze zich thuis voelden en zowel curriculaire als niet-curriculaire zaken met elkaar en met de docenten bespraken. Dat mbo-studenten de school ervaren als ontmoetingsplek, buurthuis of uitlaatklep, sluit aan bij de scriptieonderzoeken van El-Akabawy (2019) en Mudde (2019), verschenen in het boek *Switchen en klimmen* (El Hadioui, et al., 2019).

Verder speelden in het onderzoek van El Bouk en collega's (2017) ook de docenten een grote rol in de totstandkoming van (mis)matches. Tot slot was er vaak sprake van prettige omgangsvormen op school en voelden de participanten een goede verbinding met school.

1.2 Engagement

De verbondenheid die leerlingen voelen met school is, zoals El Hadioui zelf zegt in een interview, 'een goed uitgangspunt om te willen klimmen op de schoolladder' (Van Den Born, 2016 p. 21). In de literatuur vertaalt zich dit door het begrip *engagement*, oftewel de *commitment* of betrokkenheid bij school (Fredricks et al., 2004). Engagement komt inzet, leerprestaties en doorzettingsvermogen ten goede (Elffers, Oort, & Karsten, 2012; Finn, 1993; Fredricks et al., 2004; Libbey, 2004; Willms, 2003). Andersom geldt, stellen Finn en Voelkl (1993), dat *disengagement* en non-participatie bij school leidt tot een onderwijskundig probleem. Ook Finn (1989) wijst op de risico's die disengagement met zich meebrengt: opstandig en delinquent gedrag, spijbelen en schooluitval.

Studenten met een lage SES en studenten met een migratieachtergrond zijn oververtegenwoordigd in de schooluitvalcijfers (Herweijer, 2008; Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2013). Toch blijkt uit de studie van Elffers en Oort (2012) dat deze studenten juist erg ambitieus zijn, positief aankijken tegen het onderwijs en het zien als middel om hogerop de maatschappelijke ladder te klimmen. Elffers en Oort (2012) wijzen op de mogelijkheid dat deze studenten minder steun en middelen krijgen vanuit huis om hogerop te komen, omdat hun ouders minder bekend zijn met het onderwijssysteem. Mogelijk is er sprake van mismatches die uiteindelijk kunnen leiden tot disengagement en schooluitval.

Engagement is een multidimensionaal begrip dat in de literatuur op verschillende manieren wordt gebruikt. Fredericks en collega's (2004) hebben in hun studie veel literatuur hierover samengenomen en onderscheiden drie vormen: emotionele, cognitieve en gedragsengagement.

Emotionele engagement gaat over iemands affectie met een institutie, zoals het mbo, die onder andere ontstaat uit de interacties die iemand heeft met zijn of haar docenten en klasgenoten, die positief of negatief kunnen zijn. Dit is bepalend voor de *bonding*, oftewel de band die iemand voelt met school, en het werk dat iemand bereid is hiervoor te doen (Fredericks et al., 2004). Deze vorm van engagement wordt door Finn (1989) ook wel identificatie genoemd. Deze identificatie ontstaat wanneer iemand het gevoel van *belonging* heeft, oftewel het gevoel dat hij op school behoort (Finn & Voelkl, 1993). Dit werkt beide kanten op: iemand moet zowel het idee hebben dat hij onderdeel uitmaakt van de schoolcultuur, als dat de schoolcultuur onderdeel moet zijn van zijn leven.

Elffers en collega's (2012) hebben onderzoek gedaan naar voorspellers van emotionele engagement van mbo-studenten, op basis van hun gerapporteerde ervaringen. Gebleken is dat

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

een juiste *fit* met de opleiding, een juiste *fit* met het schoolklimaat en positieve interacties met klasgenoten emotionele engagement voorspellen.

Ook was onderzocht of support gekregen van docenten emotionele engagement voorspelde, omdat dit te verwachten was op basis van de literatuur over emotionele engagement (Anderman, 2003; Klem, & Connell, 2004). In de studie van Elffers en collega's (2012) bleek dit echter niet het geval: de door studenten ervaren positieve support van docenten leidde niet tot emotionele engagement.

Cognitieve engagement houdt iemands bereidheid in om (schoolse) vaardigheden en kennis zich eigen te maken, oftewel een *investering* te doen om dit te bereiken. Hierbij gaat het enerzijds om (intrinsieke) motivatie, en anderzijds om strategisch leren (plannen, doelgerichtheid en leermethodes) (Fredericks et al., 2004). Intrinsieke motivatie is motivatie die uit jezelf en vanuit persoonlijke interesse komt. De activiteit die je doet vanuit intrinsieke motivatie is op zichzelf al belonend. Dit is in tegenstelling tot extrinsieke motivatie. Hierbij gaat het om motivatie die wordt gecreëerd door externe factoren zoals beloningen of straffen (Woolfolk, Hoy, Hughes, & Walkup, 2007). Een voorbeeld van extrinsieke motivatie is het afmaken van een opleiding, niet omdat iemand de inhoud interessant vindt, maar omdat iemand een diploma wil. Volgens Walker, Greene en Mansell (2006) valt extrinsieke motivatie onder 'oppervlakkige' cognitieve engagement, en niet onder 'betekenisvolle' cognitieve engagement.

Walker en collega's (2006) hebben onderzoek gedaan naar de voorspellers van cognitieve engagement. Naast intrinsieke motivatie, zijn ook *academic identification* en *self-efficacy* voorspellers van cognitieve engagement. *Self-efficacy* is het geloof van iemand dat hij in staat is een bepaalde taak te volbrengen (Bandura, 1986). *Academic identification* gaat over de mate waarin iemand zich thuis voelt in de academische omgeving, academische prestaties waardeert en zijn gevoel van eigenwaarde gebaseerd is op zijn academische resultaten. Het construct cognitieve engagement is veelzijdiger dan slechts motivatie.

Gedragsengagement bestaat uit positief gedrag en participatie (Fredericks et al., 2004). Voorbeelden van positief gedrag zijn naar school gaan, opletten in de klas, luisteren naar de docent en schoolopdrachten uitvoeren (Finn & Voelkl, 1993). Bij participatie gaat het om betrokkenheid bij sociale en (extra)curriculaire activiteiten. Gedragsengagement wordt gezien als cruciaal in het bereiken van goede leerresultaten en in het tegengaan van schooluitval (Elffers, 2013; Fredericks et al., 2004).

Uit de studie van Elffers (2013) onder 909 mbo-studenten is gebleken dat support buiten school, zowel van ouders als van leeftijdsgenoten, van belang is bij een hogere mate

van gedragsengagement. Ook dragen een juiste *fit* met de opleiding en een lage mate van autonomie – schoolwerk dat zelfstandig gedaan acht te worden – eraan bij. Jongeren die eerder zijn uitgevallen op school, laten een lagere mate van gedragsengagement zien.

Hoewel het hierboven gemaakte onderscheid tussen de drie vormen van engagement nodig is voor een dieper begrip van engagement, wijzen Fredericks en collega's (2004) ook op de verbondenheid en samenhang ervan: het zijn geen geïsoleerde processen.

1.3 Huidig onderzoek

Deze studie heeft als doel meer inzichten te verkrijgen in ervaren (mis)matches van mbo-studenten en de rol die engagement hierin speelt. Volgens Fredericks en collega's (2004) is er meer kennis nodig over hoe studenten denken, zich gedragen en voelen voor de ontwikkeling van interventies die kunnen helpen bij het tegengaan van schooluitval. Mijn onderzoek tracht meer inzichten te verkrijgen in de complexiteit van (mis)matches tussen de school- en thuiscultuur. In de studie van El Bouk en collega's (2017) was namelijk gevonden dat het scherpe contrast geschetst door El Hadioui tussen verschillende leefwerelden genuanceerder lag en elementen uit de school- en thuiscultuur zowel verschilden als overlaptten en overeenkwamen.

Daarnaast wordt onderzocht welke rol engagement speelt in deze (mis)matches; iets dat nog niet is onderzocht. Verder doet deze studie – in tegenstelling tot de studie van El Bouk en collega's (2017) – onderzoek onder mannelijke mbo-studenten, waar schooluitval zich meer voordoet (Herweijer, 2008), en onder studenten van een sportacademie. De hoofdvraag van deze studie luidt:

Hoe ervaren mbo-studenten de (mis)match tussen hun school- en thuiscultuur en wat voor rol speelt engagement hierin?

Om deze vraag te beantwoorden zijn er drie deelvragen geformuleerd:

1. Hoe uiten emotionele, cognitieve en gedragsengagement zich bij mbo-studenten?
2. Hoe ervaren mbo-studenten een match tussen hun school- en thuiscultuur?
3. Hoe ervaren mbo-studenten een mismatch tussen hun school- en thuiscultuur?

2. Methode

Deze kwalitatieve studie is verkennend van aard en heeft middels interviews onderzocht hoe mbo-studenten (mis)matches ervoeren tussen hun school- en thuiscultuur en wat voor rol engagement hierin speelde. Deze ervaringen zijn relevant voor het opbouwen van kennis over hoe mbo-studenten hun onderwijs positief kunnen ervaren en daarmee schooluitval voorkomen kan worden. Omdat het bij kwalitatief onderzoek gaat het om het begrijpen van een kwestie of probleem, zijn ervaringen van de betrokken van een dergelijke kwestie heel waardevol (Baarda, de Goede, & Teunissen, 2009).

Participanten

Er hebben tien participanten deelgenomen aan dit onderzoek. Dit waren allemaal mannelijke mbo-studenten niveau drie, tweede jaar, van dezelfde mbo-sportopleiding Amersfoort en uit dezelfde klas. Alle participanten waren tussen de 18 en 20 jaar oud. De participanten zijn geworven middels hun mentor, die hun heeft aangespoord mee te doen aan dit onderzoek. De mentor is gecontacteerd door de onderzoeker middels een gezamenlijke kennis. Aan de hand van de beroepen van de ouders kan verondersteld worden dat de participanten veelal afkomstig zijn uit de lage tot midden sociaaleconomische klasse. Acht participanten hebben een Nederlandse achtergrond. Eén participant heeft een migratieachtergrond en één participant heeft één niet-Nederlandse ouder. Alle participanten woonden thuis bij hun ouders. Voor alle participanten maakte sporten een groot deel van hun leven uit. Twee participanten sportten op hoog niveau. Met alle participanten ging het op het moment van dit onderzoek goed op school. Alle participanten die zijn benaderd, hebben deelgenomen. De deelname was vrijwillig. Alle data verkregen door de tien deelnames zijn gebruikt voor de analyse.

Meetinstrumenten

In dit onderzoek zijn data verzameld middels tien één-op-één semigestructureerde diepte-interviews met tien participanten. Een vragenlijst met 45 vragen (zie Bijlage 1) heeft gediend als leidraad voor deze interviews. De interviewvragen gingen over: de participant zijn engagement, zijn thuissituatie, (problemen in) zijn schoolloopbaan, de volgens hem geldende regels thuis en op school, de mate waarin deze overeenkwamen en de mate van begrip hiervoor. De vragen zijn gebaseerd op de literatuur over engagement (Fredericks et al., 2004; Libbey, 2004; Willms, 2003) en de theorie van El Hadioui (2011). Daarnaast zijn data verzameld door de participanten een activiteit te laten doen. Dit vanuit de gedachte dat deze doelgroep zich wellicht beter uitdrukt door iets te doen dan alleen te worden geïnterviewd. De participant diende plekken en dingen waar hij veel tijd aan besteedt op te schrijven op aparte

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

stroken papier. Op één strook papier zette hij zijn naam. Vervolgens diende hij zijn naam in het midden te leggen en de andere stroken papier eromheen; hoe dichterbij een strook papier lag, hoe belangrijker het was voor hem en andersom, hoe verder weg het strookje papier lag, hoe minder belangrijk het voor hem was. Hierover werden na afloop vragen gesteld. Zodoende werden de leefwerelden van de participanten in kaart gebracht en hoe zij hiertegenover stonden. Wanneer er naar deze data wordt verwezen, wordt het woord ‘kaartjesspel’ gebruikt. In Bijlage 2 zijn vijf voorbeelden hiervan te vinden. Alle data zijn verkregen tussen 19 mei 2020 en 29 mei 2020.

Voordat de interviews zijn afgenomen, is er informatie verstrekt via de mail middels een informatiebrief (zie Bijlage 3). Hierin stond informatie over het onderzoek, de rechten van de participant en de manier waarop met de data wordt omgegaan. Ook stond hierin de manier waarop participanten toestemming konden geven voor deelname aan het onderzoek. Deze *informed consent* is verkregen via de mail. Omdat alle participanten boven de achttien jaar waren, is er geen *informed consent* verkregen van de ouders.

Aan het begin van het interview zijn nogmaals de formaliteiten doorgenomen en is gevraagd of alles duidelijk was. Ook is er gewezen op het recht van de participant om te stoppen wanneer hij dat zou willen. Een interview duurde tussen de 35 en 60 minuten en is online afgenomen, via de programma's Zoom of FaceTime. Alle interviews zijn opgenomen. Met de gegevens van de participanten is nauwkeurig omgegaan door zowel een beveiligde computer als beveiligde bestanden. Hiermee is de anonimiteit van de participanten gewaarborgd.

Data-analyse

Alle tien interviews zijn uitgeschreven en via het programma Nvivo gecodeerd. Allereerst is er open gecodeerd. Vervolgens is er axiaal gecodeerd (Baarda et al., 2009). Ook is gebruik gemaakt van het programma Excel om snel te zien hoe vaak iets voorkwam.

Om deelvraag één en twee te beantwoorden, zijn de data gecodeerd met codes zoals: ‘Regels’, ‘Schoolloopbaan’ en ‘Thuisituatie’. Hieronder vielen subcodes, zoals respectievelijk ‘Begrip’, ‘Met problemen’ en ‘Betrokkenheid ouders’. De invulling van de deze subcodes was bijvoorbeeld: *‘Ik ben het er wel mee eens’* (Regels – Begrip) en *‘Ze checken vaak hoe ik ervoor sta, als ze iets binnen krijgen zien ze dat meteen’* (Thuisituatie – Betrokkenheid ouders’. Data in de code ‘Schoolloopbaan – Met problemen’ gingen vaak over schoolvertraging, problemen op school of met docenten, schorsing en van school gestuurd worden. In Bijlage 4a, 4b en 4c is te zien op wat voor manier er is gecodeerd.

3. Bevindingen

De hoofdvraag van deze studie luidde: *Hoe ervaren mbo-studenten de (mis)match tussen hun school- en thuiscultuur en wat voor rol speelt engagement hierin?* Om deze vraag te beantwoorden wordt in §3.1 de mate waarin de participanten engagement ervoeren besproken. Hier zal in de paragrafen daarna soms op worden teruggekomen. In §3.2 wordt toegelicht hoe de participanten matches ervoeren tussen hun school- en thuiscultuur. Tot slot wordt in §3.3 ingegaan op hoe er tegelijkertijd sprake lijkt te zijn van ervaren mismatches.

3.1. Engagement

Alle participanten ervoeren een hoge mate van emotionele- en gedragsengagement, en in mindere mate cognitieve engagement. Met name de mate van *betekenisvolle* cognitieve engagement, vastgesteld door intrinsieke motivatie, was laag, hoewel de mate van *oppervlakkige* cognitieve engagement (extrinsieke motivatie) hoog was bij alle participanten. Het volgende citaat illustreert dit, evenals de citaten uit §3.3.2.

I: En waarom maak je de opdrachten?

P3: Anders ga ik niet over. Ik wil wel overgaan natuurlijk.

I: Waarom is dat zo natuurlijk?

P3: Anders moet ik er nog een jaar over doen. Ik wil eigenlijk zo snel mogelijk klaar zijn.

Voor emotionele engagement gold dat met name het belang van de leuke klas en de goede mentor sterk naar voren kwamen en voor velen de hoofdredenen waren dat ze naar school kwamen. Voor bijna iedereen diende school als een ontmoetingsplek. De volgende twee citaten illustreren dit:

P6: ... Soms heb ik gewoon geen zin om naar school te gaan en dan krijg ik een appje van iemand van: kom, wij zijn er ook. Blabla, kom je? Uiteindelijk ga je wel. Dat is wel een van de redenen dat ik wel naar school blijf gaan.

P8: ... Ik weet nog mijn eerste jaar zat ik op niveau 2, ook sportopleiding, toen vond ik de opleiding wel leuk, maar ik had minder motivatie. Want ik kwam niet voor de klas zeg maar. Gewoon beetje normaal. Iets minder. Dus uh... dat vond ik niet zo leuk. Dus ik ging iets minder naar school. Of sneller skippen zeg maar. Maar nu... nu is het echt superleuk. Nu ga ik best wel graag naar school zeg maar, om het zomaar te zeggen. Omdat het gewoon gezellig is.

Gedragsengagement is vastgesteld door positief gedrag en participatie van de participanten, die beiden hoog waren. Dit is onder andere gebleken uit het feit dat alle participanten er goed voor stonden op school ten tijde van dit onderzoek.

3.2. Uitingen van ervaren overeenkomsten tussen de school- en thuiscultuur

Uit deze studie is gebleken dat alle participanten overeenkomsten ervoeren tussen hun school- en thuiscultuur. Deze overeenkomsten gingen met name over regels en gedrag, en soms ook over inhoud (voetbalclub – school). Deze overeenkomsten wijzen op matches tussen de school- en thuiscultuur van de participanten.

Alle participanten leken geheel bekend te zijn met de schoolregels en deze ook geïnternaliseerd te hebben. Zo noemden ze allemaal vrijwel dezelfde schoolregels op. Sterker nog, meer dan de helft noemde het ‘standaardregels’.

I: En wat zijn die standaardregels dan?

P7: Ja... je telefoon niet gebruiken tijdens de les. Geen oortjes in. Gewoon stil zijn als de docent praat. Dat soort dingen.

P9: Ja standaardregels...

I: En wat valt er nog meer onder standaardregels?

P9: Ja... lastig weet ik niet. Ja... hou ik me ook niet heel veel mee bezig of zo. Dat is natuurlijk wat je automatisch doet.

I: Wat je gewend bent?

P9: Ja wat je gewend bent zeg maar...

I: Ja zoals stil zijn in de klas? <Eerdergenoemd door participant >

P9: Ja dat soort dingen, ja... ja. Stil zijn. Gewoon je boeken bij je hebben. Pen en papier altijd bij je hebben. Laptop. Alle dingen die je nodig hebt moet je wel bij je hebben.

Daarnaast vertelden bijna alle participanten expliciet het eens te zijn met de schoolregels. Zeven participanten lieten weten dat de regels die op school en die thuis gelden vrijwel overeenkomen. Punten die hierbij genoemd werden gingen over: de manier van communiceren, respect, op tijd komen en niet schelden. Ook tussen de voetbalclub en thuis of school is overeenkomst gevonden. Met name wanneer de participanten zelf ook trainingen gaven, benadrukten ze zaken zoals op tijd komen of luisteren als iemand praat.

P4: Uhm... dat is eigenlijk wel hetzelfde. Ik denk dat... uh... dat ik hoe ik me thuis gedraag dat ik dat ook op school doe en bij voetbal gewoon.

Waar de meeste participanten het echter niet mee eens waren, was het beleid rondom het ophebben van een pet in school. Hoewel ze snapten dat dit niet altijd netjes was voor in de klas, waren ze het er simpelweg niet mee eens of vonden ze dat het beleid niet consistent werd gehandhaafd.

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

Wanneer het ging over verschillen tussen school, thuis en in veel gevallen de voetbalclub, kwam naar voren dat de participanten zich vrijer voelden thuis en op de voetbalclub, minder beleefd waren op de voetbalclub dan thuis en op school, maar ook dat het überhaupt over ander soort regels ging. Dit wordt geïllustreerd met het volgende citaat:

P5: Ik vind het wel gewoon logisch dat op school regels zijn. Het is ook niet al te gek. Het is geen feest op school, je hoeft ook weer niet dronken in de klas te zitten of met een pet en stoned.

Iedere participant heeft aangegeven dat zijn ouders betrokken waren bij zijn onderwijs, hem aanmoedigden, verwachtten dat hij zijn best zou doen en/of de opleiding zou halen. Hieruit blijkt dat de ouders van de participanten hetzelfde doel voor ogen hebben als het onderwijs: het halen van de opleiding. Deze boodschap krijgen de participanten dus van huis uit mee. De support vanuit huis was echter altijd gericht op het halen van een diploma, en niet op de inhoud of het baanperspectief van de opleiding.

I: Waar komt die verwachting vandaan dat ze vinden dat je je school moet afmaken?

P4: Ja dat vinden ze gewoon belangrijk. Dat is gewoon je basis voor het leven.

P7: Ze [ouders] staan er eigenlijk hetzelfde in als hoe ik het zie. Het is wel je toekomst en je moet er later je brood mee gaan verdienen. En dat begint bij school.

Hoewel boodschappen overeenkomen, laat het ook de complexiteit tussen de school- en thuiscultuur zien. De boodschap van 'een diploma halen' komt overeen, hoewel de jongens qua inhoud weinig tot niets konden delen thuis.

I: En zijn ze ook wel eens inhoudelijk betrokken?

P3: Uh... qua school? Mhah... nee niet echt eigenlijk.

I: Ja... en kunnen ze je ook wel eens helpen met school?

P7: Mmm niet echt eigenlijk.

<...>

I: En waarom kunnen ze je niet helpen?

P7: Ja... ze hebben niet zo heel veel verstand van de dingen die ik nu op school moet doen.

Hun hebben meer hun eigen vaak zeg maar.

Verder hebben vijf participanten laten weten zich echt thuis te voelen op school. Tevens hebben alle participanten 'school' opgeschreven in het kaartjesspel. Dit zou gezien kunnen worden als de mate waarin de participanten zich verbonden voelen met school, of het

zien als deel van hun identiteit en dus een hoge mate van emotionele engagement ervoeren. Ook alle participanten stonden er goed voor op school. Tot slot waren vier participanten intrinsiek gemotiveerd.

Kortom, de participanten kenden de schoolregels, begrepen deze goed en pasten ze zelf ook toe. Daarnaast kwamen veel schoolregels overeen met de regels thuis. Ook kregen de participanten van huis uit de boodschap mee dat naar school gaan belangrijk was. Verder waren alle participanten grotendeels *engaged* met hun opleiding; ze leken deel uit te maken van de schoolcultuur (emotionele engagement), ze leken gedrag toe te passen dat passend is bij de schoolcultuur (gedragsengagement) en ervoeren deels cognitieve engagement. Waar een mismatch kan leiden tot probleemgedrag, lijkt hier sprake te zijn van matches gezien het positieve gedrag en positieve ervaringen.

3.3. Verborgene mismatches

Hoewel er in dit onderzoek door de participanten niet direct of expliciet gesproken is over tegenstrijdige boodschappen, normen, waarden, regels of codes in verschillende leefwerelden, kan er alsnog sprake zijn van (onbewuste) mismatches. Het was namelijk opvallend dat negen participanten hebben laten weten in meer of mindere mate problemen gehad te hebben in hun schoolloopbaan, zoals blijven zitten, afzakken, spijbelen, problemen met docenten maar ook schoolschorsing en van school getrappt worden. Ook liet een aantal participanten weten dat het dit jaar op het mbo goed ging, maar het jaar of de jaren ervoor niet. Mogelijk kwamen deze schoolproblemen voort uit ervaren mismatches en doen deze zich ten tijde van dit onderzoek minder voor door een hoge mate van emotionele en gedragsengagement. Een aantal zaken wijzen naar mogelijke mismatches die de participanten (hebben) ervaren.

3.3.1. Mogelijke mismatch met schoolcultuur

Zo leek er bij participant 4 en 6 sprake van een mismatch te zijn geweest of zich nog voor te doen. Toen zij vertelden over de problemen in hun schoolloopbaan, lieten zij weten niet de nodige hulp gekregen te hebben (en thuis wellicht ook niet), en daardoor verzeild te zijn geraakt in een turbulente schoolloopbaan. Het volgende citaat illustreert dit:

P4: Ja... ze besteedden veel tijd leerlingen zeg maar die het goed deden, maar leerlingen die net wat meer hulp nodig hadden die lieten ze links liggen. En ja daar had ik moeite mee.

Dit citaat laat zien dat leerlingen die pasten, oftewel *matchten*, bij de schoolcultuur en het goed deden meer aandacht kregen en daardoor mogelijk verder kwamen dan leerlingen die niet meteen pasten bij de schoolcultuur.

De volgende twee citaten van dezelfde participanten laten zien dat de mogelijkheid bestaat dat het er thuis anders aan toegaat dan op school. Zo liet P4 weten het vak burgerschap waardevol te vinden, maar daar zelf – wellicht van huis uit – niet veel over te weten.

P4: Mha... ja leert sowieso veel dingen. Ik heb wel veel geleerd in deze 2 jaar. Ook als mens zijnde leer je veel, via burgerschap en zo. Over de wereld. Dat is gewoon goed.

I: Wat leer je dan over de mens en de wereld, waarvan je zegt, dat vind ik goed om te weten?

P4: Mmm... ja... veel over uh... uh... hoe zeg je dat? Over de regering en zo zeg maar, politieke gedeelte. Daar wist ik niet zoveel van af.

Uit het volgende citaat van P6 bleek dat hij bekend is met de impliciete norm of boodschap van school, zelfstandigheid (El Hadioui, 2011), maar dit in zijn thuisomgeving niet toe te passen. Wellicht worstelde hij met de (implicatie) schoolnorm ‘zelfstandigheid’ en vroeg daarom geen hulp op school, hoewel hij dit thuis wel deed.

*P6: Ik probeer het liefst wel allemaal dingen [huiswerk] thuis te maken. Als ik dan dingen nodig heb, dan kan ik mijn moeder vragen of iemand anders hier, maakt niet uit wie. En ja, op school probeer ik alles zo **zelfstandig** mogelijk te doen.*

3.3.2. ‘Meer van de praktijk’

Met alle participanten ging het ten tijde van dit onderzoek goed op school. Wel hebben bijna alle participanten aangegeven het praktijkgedeelte van de opleiding het leukst te vinden. Verder lieten zeven participanten expliciet weten niet van school en/of (lange) theorielessen te houden, liever te bewegen dan stil te zitten of überhaupt liever te werken dan naar school te gaan. Dit blijkt uit de volgende citaten:

P2: Ik ben meer een praktijkmens.

P3: Ik heb school eigenlijk nooit echt leuk gevonden. Ik doe het wel omdat het moet. Ik weet niet. Ik werk liever eigenlijk.

P4: Ja... theorielessen vind ik niet zo leuk...

P5: Sowieso de praktijklessen vind ik heel erg leuk. Lekker bewegen, lekker sporten, niet zoveel nadenken. Vind ik altijd wel leuk. <...> maar ik ben gewoon niet goed om te blijven leren. Daar ben ik een beetje slecht in.

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

P7: Minder leuk, die lange theorielessen. Veel schrijven en... ik ben meer van het bewegen zeg maar.

P9: En uh... ja... vooral de praktijkgedeelte. Dat je lekker kan sporten tussen theorie. Even weg van de boeken en zo. Dat trok me vooral aan.

P10: Ik ben meer iemand die dingen wil doen dan dat ik echt naar school ga en lessen volg ja... ik werk liever dan dat ik naar school ga, moet ik eerlijk zeggen.

Mogelijk krijgen ze ‘lekker bewegen, lekker sporten, niet zoveel nadenken’ en ‘even weg van de boeken’ van huis uit mee en behoren boeken en/of theorieën niet tot hun thuiscultuur, hoewel die wel onderdeel zijn van de schoolcultuur. Ook heeft een klein aantal aangegeven niet geholpen te kunnen worden door zijn ouders met het schoolwerk.

Uit al het hierboven genoemde kan worden verondersteld dat een aantal participanten afkomstig zijn uit een thuiscultuur waarin geen nadruk ligt op intellectualiteit, of ‘burgerschap’ (citaat P4), hoewel dit in de schoolcultuur wel wordt aangemoedigd en gewaardeerd. Ook de participant ziet het als verrijking. Wederom wordt hier de complexiteit zichtbaar tussen de school- en thuiscultuur.

Tot slot gaven zes participanten aan school makkelijk te vinden. Twee daarvan plus twee andere participanten gaven aan ‘lui’ of ‘laks’ te zijn en daardoor problemen gehad te hebben op school. Mogelijk duidt dit op een verklaring, of zelf toegeschreven eigenschap, die gezocht werd om het niet hebben van schoolsucces te verbloemen.

3.3.3. Belang van lesmethode en docent

Hoewel de opleiding aansloot bij iets dat voor allen een groot onderdeel van hun leven betrof – sporten – (wat bleek uit het kaartjesspel), waren slechts vier participanten intrinsiek gemotiveerd voor hun opleiding. Tevens waren alle participanten daarentegen (ook) sterk extrinsiek gemotiveerd en zaten soms alleen op school om ‘het papiertje te halen’.

Ook bleek dat niet zozeer de inhoud, maar *de manier waarop* lessen werden gegeven en *door wie* belangrijker was voor de motivatie en het behalen van het vak. Voor ‘goede’ docenten kwamen de participanten graag op school, terwijl ‘minder goede docenten’ leidden tot meer ‘kloten’ en minder opletten, motivatie en plezier. Veel participanten lieten weten niet te houden van docenten die veel en lang praten ‘op één toon’ vanuit hun stoel, waarbij je alleen maar stil moet zijn, die niet tegen grapjes kunnen en ‘die echt graag de baas willen spelen’. Wellicht is dit een afspiegeling van de middenklasse docenten, of een onderdeel van

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

de gangbare schoolcultuur. Dit is mogelijk niet passend is bij (de omgangsvormen uit) de leefwerelden van de participanten.

I: Dat vind je belangrijk, dat ook jouw mening wordt gehoord?

P7: Ja. Van hoe denken jullie erover, hoe zouden jullie dit oppakken. En dat soort dingen. Sommige docenten doen dat niet, die blijven gewoon een uur lang doorpraten. En dan ben je na 20 minuten, denk je van oké leuk, maar dan ga ik wel wat anders doen op mijn laptop ofzo.

I: En wat vind je interessant aan burgerschap?

P10: Ja ik denk toch wel de manier waarop hij lesgeeft. We hebben dan wel een boek van burgerschap bijvoorbeeld maar eigenlijk, dat gebruiken we nooit. Hij deed altijd een PowerPoint en dan een quizvraag via Kahoot bijvoorbeeld en hij deed altijd heel veel mondeling lesgeven waarbij ons... we hadden ons boek wel nodig om de tekst te lezen maar die vragen bijvoorbeeld in het boek, die deden we dan mondeling behandelen. Dat was... in plaats van in je boek schrijven dan gewoon klassikaal alles bespreken. Gewoon antwoorden geven en behandelen. Die manier van lesgeven dat staat me wel aan.

Uit deze twee citaten blijkt dat participeren in de les voor deze studenten bepalend is om bij de les te blijven. Zo gaf P7 aan dat hij snel afhaakt wanneer hier geen ruimte voor is. Mogelijk is dit een voorbeeld van hoe een mismatch – stilzitten en luisteren vanuit de schoolcultuur versus willen participeren en meedoen – kan leiden tot afhaken en mogelijk uiteindelijk tot schoolvertraging.

3.3.4. Goede mentor en voorbeeldfunctie

Bijna alle participanten gaven aan hun mentor te zien als ‘goede docent’. Hij droeg sterk bij aan de emotionele en gedragsengagement van de participanten. Dit blijkt uit het volgende citaat:

P8: X is echt een topgozer. Is echt supergezellig. Hij is ook mijn mentor. Hij helpt me ook met alles. En als je op een gegeven moment zo iemand hebt als mentor of iemand die je lesgeeft, dan uh... ga je ook iets sneller maken zeg maar. Dan ga je niet denken van: ooh ja, het zal wel, ik maak het een andere keer.

Daarnaast leek hij ook een voorbeeldfunctie te vervullen, omdat hij niet veel ouder was en eenzelfde soort pad heeft bewandeld die voor veel participanten ook op de planning staat; hij is opgeklommen van het mbo naar het hbo. Verder leek zijn directe benadering passend bij het gedrag van de participanten. Het volgende citaat illustreert dit:

P10: En we hebben dan een echte topmentor. Die begrijpt ons ook.

I: X?

*P10: Ja, X. Ja hij is zelf natuurlijk ook nog jong. En ja. (...) maar X is dan wel heel direct naar je toe van: **nu moet je even je bek dicht houden want ik ben aan het praten.***

I: Dus dat directe werk juist wel?

P10: Ja, dat directe helpt heel goed bij ons. Dat waarderen we ook van hem. Dat uh... ja. Zo moet je eigenlijk ook gewoon tegen ons zijn.

Uit dit citaat blijkt dat een directe manier van communiceren werkt, in plaats van de manier van doceren (lang en eentonig) die beschreven is in §3.3.3.

4. Conclusie

Het doel van deze masterthesis was om inzichten te verkrijgen in de ervaringen van mbo-studenten met betrekking tot (mis)matches tussen hun school- en thuiscultuur en de rol die engagement hierin speelde. Deze inzichten zijn van belang bij het tegengaan van schooluitval en het bevorderen van schoolparticipatie op het mbo.

Ten eerste is antwoord gegeven op de deelvraag: *Hoe uiten emotionele, cognitieve en gedragsengagement zich bij mbo-studenten?* Alle participanten ervoeren een hoge mate van emotionele en gedragsengagement. Dit is gebleken uit het plezier dat ze hadden op school en de positieve interacties met klasgenoten en docenten (emotionele engagement). Het feit dat ze er goed voor stonden op school duidde op positief gedrag en participatie (gedragsengagement). Wat betreft cognitieve engagement, was er voornamelijk sprake van oppervlakkige cognitieve engagement, door de hoge mate van extrinsieke motivatie.

Ten tweede is antwoord gevonden op de deelvraag: *Hoe ervaren mbo-studenten een match tussen hun school- en thuiscultuur?* Gebleken is dat de participanten in dit onderzoek overeenkomsten ervoeren tussen hun school- en thuiscultuur. Zo waren ze bekend met de regels die golden op school en waren het er grotendeels mee eens. Ook pasten ze deze regels zelf toe buiten school. Daarnaast lieten ze weten dat thuis vaak dezelfde regels golden, of dat ze zich daar hetzelfde gedroegen. Verder kregen ze allen van huis uit mee dat school belangrijk was.

Tot slot is de derde deelvraag beantwoord. Deze luidde: *Hoe ervaren mbo-studenten een mismatch tussen hun school- en thuiscultuur?* Hoewel mismatches lastiger zijn vast te stellen, omdat deze zich onbewust voor kunnen doen, zijn er toch aanwijzingen voor gevonden in deze studie. Zo hebben bijna alle participanten problemen gehad in hun schoolloopbaan, wellicht als gevolg van ervaren mismatches. Ook hielden bijna alle participanten alleen van het praktijkgedeelte van de opleiding, en niet van het theoriegedeelte

hoewel dit wel een groot onderdeel is van de schoolcultuur. Eén participant liet impliciet weten geworsteld te hebben met de volgens El Hadioui (2011) schoolnorm zelfstandigheid. Verder kan verondersteld worden dat veel participanten afkomstig zijn uit een gezin met een laag tot middel SES en een thuiscultuur waar niet veel nadruk ligt op intellectualiteit, zoals kenmerkend is voor de autochtone arbeidersklasse volgens El Hadioui (2011). Deze thuiscultuur sluit mogelijk minder makkelijk aan op de schoolcultuur die is gebaseerd op de normen en waarden van de burgerlijke middenklasse. Tot slot bleek een directe manier van communiceren te passen bij deze participanten.

Al met al is uit dit onderzoek gebleken dat alle participanten te maken hebben (gehad) met zowel matches als mismatches en dat iedereen een hoge mate van emotionele en gedragsengagement ervoeren.

5. Discussie

De participanten in dit onderzoek bleken zich goed te kunnen voegen naar de schoolcultuur, de regels op te kunnen noemen en zelf toe te passen. Daarnaast waren ze het ook grotendeels eens met de schoolregels. Dit komt overeen met het onderzoek van El Bouk en collega's (2017), waarin alle participanten juist erg deel uitmaakten van de schoolcultuur hoewel verwacht werd dat er meer botsingen zouden plaatsvinden met de schoolcultuur. Huidig onderzoek sluit hierbij aan; de participanten maakten deel uit van de schoolcultuur, hoewel botsingen hiermee ook verwacht konden worden

Op basis van de beroepen van de ouders van de participanten kon worden verondersteld dat zeker acht participanten uit de lage of middenklasse komen, of de autochtone arbeidersklasse waar El Hadioui (2011) het over heeft. Verder werd een directe manier van communiceren door de participanten gewaardeerd. Dat hoort volgens El Hadioui (2011) ook bij de autochtone arbeidersklasse; 'zeggen waar het op staat'. Mogelijk sluiten de thuisculturen waaruit veel participanten komen niet geheel aan bij de schoolcultuur en heeft deze 'onbewuste mismatch' mogelijk gezorgd voor schoolproblemen, zoals de schoolvertraging van de meeste participanten.

Ook bleek dat er bepaalde regels en boodschappen van de thuiscultuur overeenkwamen met die van school, hoewel dit volgens Willis (1977) niet vanzelfsprekend is gezien de sociale klasse waaruit de participanten kwamen. Wel komt deze bevinding overeen met de onderzoeken van El-Akabawy (2019) en Mudde (2019). Verder voelden de participanten zich erg thuis op school en stonden ze er goed voor. Mogelijk wijst dit op matches. Het kan ook zijn dat de reden dat ze er goed voor stonden, kwam door de hoge mate van engagement die zij ervoeren, en niet door ervaren matches.

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

Want ook is gebleken dat ondanks dat de participanten zich konden voegen naar de schoolregels en normen en waarden uit de schoolcultuur, deze wellicht niet altijd onderdeel waren van *hun* leefwereld, of wellicht deels. Dat dit niet zo simpel ligt, kwam naar voren in de antwoorden op deelvraag twee en drie, maar ook in de studie van El Bouk en collega's (2017).

Mogelijk hebben eerder ervaren mismatches geleid tot schoolproblemen. Deze bevinding sluit aan bij de onderzoeken van Lovelace en Wheeler (2006) en Taggart (2017), waaruit bleek dat slechte schoolprestaties gevolg kunnen zijn van culturele discontinuïteit, oftewel mismatches.

Verder bleek dat de manier van lesgeven en de docent ook uitmaakten voor de participant zijn aanwezigheid, participatie in de klas en motivatie, oftewel engagement. Met name de mentor speelt een grote rol hierin. El Bouk en collega's (2017) vonden hetzelfde; de docent is bepalend in de totstandkoming van matches of mismatches. Elffers en collega's (2012) daarentegen hebben gevonden dat de support van de docent *niet* bijdraagt aan emotionele engagement. Huidig onderzoek ontkracht dit; de docent lijkt sterk bij te dragen aan het emotionele engagement van de participant en draagt daarmee ook bij aan betere schoolprestaties.

Tot slot was voor veel participanten school een plek waar ze elkaar ontmoetten; een ontmoetingsplek. Dit sluit aan bij de onderzoeken van El-Akabawy (2019) en Mudde (2019). Ook Elffers en collega's (2012) wezen het grote belang van positieve interacties met klasgenoten voor emotionele engagement.

Met deze studie is de kennis over engagement en ervaren (mis)matches verruimd. Het doen van interviews leidt tot een dieper begrip van de kwestie, en zeker met jongens als doelgroep draagt deze studie bij aan de bestaande kennis. Ik ben mij bewust dat mijn positie als hoogopgeleid, ouder, wit persoon van het andere geslacht mogelijk heeft geleid tot ander soort antwoorden, sociaalwenselijke bijvoorbeeld. Echter, mijn taalgebruik was hierop aangepast en het kaartjesspel heeft ook geholpen dit te overkomen. Het kaartjesspel is – hoewel in deze studie niet veel gebruikt – een waardevolle manier van dataverzameling gebleken. Zo hadden de participanten plezier in het doen van deze activiteit. Ook was het een goede tussenpoos in een lang interview. Voor vervolgonderzoek is het daarom ook een aanbeveling om hiervan gebruik te maken. Hierbij zou het waardevol zijn dieper in te gaan op alle leefwerelden van de participant en de verhoudingen daartussen.

Een volgend zwakker punt van deze studie is de beperktheid van dataverzameling. Naast interviews met de studenten, zouden observaties in de klas en thuis, en interviews met

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

docenten en ouders deze studie en daarmee de theorie van de pedagogische driehoek hebben verrijkt. Dit is een aanbeveling voor vervolgonderzoek.

Kortom: huidig onderzoek heeft tot twee grote conclusies geleid. Ten eerste is naar voren gekomen dat de theorie van El Hadioui (2011) meer nuance, verdieping en verbetering behoeft. Aansluitend op de studie van El Bouk en collega's (2017) kan worden onderstreept dat de door El Hadioui beschreven scheidslijnen tussen verschillende leefwerelden niet zo eenduidig zijn; sommige aspecten uit de werelden overlappen deels, waar andere aspecten overeenkomen of afwijken van elkaar. De (mis)matches zijn daardoor niet categorisch te benoemen – *wel of geen* (mis)match – maar zouden op een continuüm of spectrum kunnen worden gezet, waarbij – afhankelijk van andere factoren – in meer of mindere sprake is van een match of mismatch. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om deze complexe relatie van de school- en thuiscultuur beter te verkennen zodat hier goed op ingespeeld kan worden door scholen zodat jongeren beter begrepen en begeleid kunnen worden en mogelijk schooluitval voorkomen kan worden.

Ten tweede is met deze studie het belang van engagement bevestigd. De participanten van dit onderzoek ervoeren een hoge mate van engagement en stonden er daarom wellicht goed voor op school. Het belang van een goede klas en een goede mentor is sterk naar voren gekomen als cruciale factoren in de betrokkenheid van deze studenten. Vervolgonderzoek is nodig om beter vast te stellen hoe deze engagement tot stand kan komen. Meer kennis hierover is waardevol in het bevorderen van schoolparticipatie en het tegengaan van schooluitval.

De resultaten van dit onderzoek hebben de volgende implicaties voor de praktijk, zoals (de inrichting van) het mbo. Zo valt er veel winst te behalen in de manier van lesgeven, die – wanneer die beter aansluit bij de behoeftes van de studenten – essentieel kan zijn in de participatie van studenten. Ook kan gekeken worden naar de rol van een mentor, of een rolmodel, die een versterkend effect kan hebben op het engagement van studenten. Verder is het van belang dat ouders betrokken worden, zodat zij bekend raken met het onderwijssysteem en hun kinderen kunnen ondersteunen. Verder kan aandacht worden besteed aan de positieve interacties tussen studenten, omdat dit essentieel is gebleken in de mate van engagement en dus voor goede schoolprestaties.

Tot slot is deze studie van belang geweest voor de actuele stand van het onderwijs. De coronacrisis vereist dat onderwijs op afstand gegeven moet worden. Echter, dit zal mogelijk negatieve effecten hebben voor bepaalde mbo-studenten aangezien de emotionele en gedragsengagement de redenen zijn dat hun schoolprestaties goed zijn, en niet hun cognitieve

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

engagement (zoals intrinsieke motivatie). Met onderwijs op afstand wordt meer nadruk gelegd op de intrinsieke motivatie van studenten, waardoor meer studenten mogelijk afhaken en afdruipe. Om schooluitval te voorkomen, óók in de coronacrisis, is het van belang dat er aandacht is voor school als fysieke ontmoetingsplek.

6. Literatuur

- American Psychological Association (2009). *Publication manual of the American Psychological Association (sixth edition)*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Anderman, L. H. (2003). Academic and social perceptions as predictors of change in middle school students' sense of school belonging. *The Journal of Experimental Education*, 72, 5–22. doi:10.1080/00220970309600877
- Baarda, D.B., de Goede, M.P.M., & Teunissen, J. 2009. *Basisboek Kwalitatief Onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Benjo, C., (Producent), Scotta, C. (Producent), & Cantet, L. (Regisseur). (2008). *Entre les murs* [Film]. Frankrijk: Haut et Court.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). New York: Greenwood Press.
- Broadfoot, T. (1978). Reproduction in education, society and culture. *Comparative Education*, 14, 75–82. doi:10.1080/0305006780140109
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020, april). *Mbo; deelnemers, niveau, leerweg, studierichting, migratieachtergrond*. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83850NED/table>
- Duijker, H. C. J. (1976). De ideologie der zelfontplooiing. *Pedagogische studiën*, 53, 358–373. Geraadpleegd van <https://www.kanselaar.net/>
- El-Akabawy, Z. (2019). *Navigating Multiple Worlds. A Qualitative Analyse into the Intersection Between Dutch Vocational Education Students' Multifaceted Challenges and Experiences across Different Social Settings and Their Educational Progress* (Masterscriptie). Geraadpleegd van <https://scripties.uba.uva.nl/>
- Elffers, L. (2013). Staying on track: behavioral engagement of at-risk and non-at-risk students in post-secondary vocational education. *European Journal of Psychology of Education*, 28, 545–562. doi:10.1007/s10212-012-0128-3
- Elffers, L., & Oort, F. J. (2013). Great expectations: students' educational attitudes upon the transition to post-secondary vocational education. *Social Psychology of Education*, 16, 1–22. doi:10.1007/s11218-012-9192-4

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

- Elffers, L., Oort, F. J., & Karsten, S. (2012). Making the connection: The role of social and academic school experiences in students' emotional engagement with school in post secondary vocational education. *Learning and Individual Differences*, 22, 242–250. doi:10.1016/j.lindif.2011.08.005
- El Bouk, F., Lovert-Reindersma, T., van der Staaij-Los, V., & Prins, B. B. (2017). 'We zijn hier allemaal zusjes': Een etnografisch onderzoek op een superdiverse mbo opleiding Helpende Zorg en Welzijn. Geraadpleegd van <https://surfsharekit.nl/publiek/hh/7b2b24ff-2794-4d90-8483-be73036a1497>
- El Hadioui, I. (2011). *Hoe de straat de school binnendringt. Denken vanuit de pedagogische driehoek van de thuiscultuur, de schoolcultuur en de straatcultuur*. Amsterdam: Van Genneep.
- El Hadioui, I., Sloomman, M., El-Akabawi, Z., Hammond, M., Mudde, A. L., & Schouwenburg, S. (2019). *Switchen en klimmen. Over het switchgedrag van leerlingen en de klim op de schoolladder in een grootstedelijke omgeving*. Amsterdam: Van Genneep.
- Finn, J. D. (1989). Withdrawing from school. *Review of Educational Research*, 59, 117–142. doi:<http://dx.doi.org/10.3102/00346543059002117>
- Finn, J. D. (1993). *School engagement and students at risk*. Washington, DC: National Center for Education Statistics. Geraadpleegd van <https://eric.ed.gov/?id=ED362322>
- Finn, J. D., & Voelkl, K. E. (1993). School characteristics related to student engagement. *The Journal of Negro Education*, 62, 249–268. doi:<http://dx.doi.org/10.2307/2295464>
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74, 59–109. doi:<http://dx.doi.org/10.3102/00346543074001059>
- Groeneveld, M., van Steensel, K., Kenteq, Platform Bèta Techniek, & Procesmanagement MBO 2010. (2009). *Kenmerkend vmbo. Een vergelijkend onderzoek naar de kenmerken van mbo-leerlingen, vmbo-leerlingen en de generatie Einstein*. Hilversum: Hiteq. Geraadpleegd van <https://www.beteronderwijsnederland.nl/>
- Herweijer, L. J. (2008). *Gestruikeld voor de start: de school verlaten zonder startkwalificatie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Inspectie van het Onderwijs. (2018). *De staat van het onderwijs*. Onderwijsverslag 2016-2017. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Klem, A. M., & Connell, J. P. (2004). Relationships matter: Linking teacher support to student engagement and achievement. *Journal of School Health*, 74, 262–273.

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

doi:<http://dx.doi.org/10.1111/j.1746-1561.2004.tb08283.x>

- Koolmees, W. (2019, 11 december). Kamervragen over het bericht 'Vraag naar personeel met mbo-opleiding stijgt snel op banensites'. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/12/11/kamervragen-van-de-leden-tielen-en-smals-vvd-over-het-bericht-vraag-naar-personeel-met-mbo-opleid>
- Leeman, Y., & Saharso, S. (2013). Coming of age in Dutch schools: Issues of schooling and identity. *Education Inquiry*, 4, 11–30. doi:<https://doi.org/10.3402/edui.v4i1.22060>
- Libbey, H. P. (2004). Measuring student relationships to school: Attachment, bonding, connectedness and engagement. *Journal of School Health*, 74, 274–283. doi:<http://dx.doi.org/10.1111/j.1746-1561.2004.tb08284.x>
- Lovelace, S., & Wheeler, T. R. (2006). Cultural discontinuity between home and school language socialization patterns: Implications for teachers. *Education*, 127, 303–310. Geraadpleegd van <https://go.gale.com/ps/anonymous?id=GALE%7CA158523261&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=00131172&p=AONE&sw=w>
- MBO Raad. (2017). *Dit is het MBO in Nederland*. Woerden: MBO Raad. Geraadpleegd van <https://www.mboraad.nl/publicaties/infographic-mbo-nederland>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2019, 11 april). *Leraren zijn ongelijk verdeeld over scholen*. Geraadpleegd op 9 juli 2020, van <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/staat-van-het-onderwijs/trends-in-het-onderwijs/leraren-en-lerarentekort/leraren-zijn-ongelijk-verdeeld-over-scholen>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2013). *VSV-Atlas. Totaaloverzicht Nederland*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Mijs, J. (2009). Meritocracy or Plutocracy. Finding Explanations for the Educational Disadvantages of Moroccan Immigrants Living in the Netherlands. *Amsterdam Social Science*, 1, 44–70. Geraadpleegd van https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2670290
- Mudde, A.L. (2019). 'Een groot hart en je moet tegen viezigheid kunnen': *Een kwalitatief onderzoek naar de interacties en ervaringen van mbo-studenten tijdens hun stage in de ouderenzorg* (Masterscriptie). Geraadpleegd van <https://scripties.uba.uva.nl/>
- Slob, A., & van Engelshoven, I. (2019, 13 maart). Bevordering kansengelijkheid in het onderwijs [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/03/13/kamerbrief-over-kansengelijkheid-in-het-onderwijs>
- Turkenburg, M., van den Bulk, L., & Vogels, R. (2014). *Kansen voor vakmanschap in het mbo*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

- Van Daalen, R. (2010). *Het vmbo als stigma: lessen, leerlingen en gestrande idealen*. Amsterdam: Uitgeverij Augustus.
- Van Den Born, T. (2016, juni). Socioloog El Hadioui helpt leerlingen klimmen op de schoolladder. *Kies Kleur in Groen Magazine*. Geraadpleegd van <https://library.wur.nl>
- Van Engelshoven, I. & Slob, A. (2019, 24 november). Bevordering kansenongelijkheid in het onderwijs. [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/03/13/kamerbrief-over-kansengelijkheid-in-het-onderwijs>
- Walker, C. O., Greene, B. A., & Mansell, R. A. (2006). Identification with academics, intrinsic/extrinsic motivation, and self-efficacy as predictors of cognitive engagement. *Learning and Individual Differences*, 16, 1-12. doi:10.1016/j.lindif.2005.06.004
- Weinstein, C., Curran, M., & Tomlinson-Clarke, S. (2003). Culturally responsive classroom management: Awareness into action. *Theory Into Practice*, 42, 269-276. doi:https://doi.org/10.1207/s15430421tip4204_2
- Willis, P. (1977). *Learning to labour: How working class kids get working class jobs*. Aldershot (UK): Gower.
- Willms, J. D. (2003). *Student engagement at school: A sense of belonging and participation*. Paris: Organisation for Economic Co-Operation and Development.
- Woolfolk, A. E., Hoy, A. W., Hughes, M., & Walkup, V. (2007). *Psychology in Education*. London: Pearson Education.

Bijlage 1 – Interviewvragen

Match met school onderzoeken bij mbo-studenten met de invloed van andere leefwerelden

→ Hoe? DIGITAAL INTERVIEW

Hoi! Ik ben Hanke.

Leuk om elkaar zo te ontmoeten! **Voordat we beginnen: vind je het goed als ik dit opneem?** Oké.

Hoe gaat het met je?

Ik ben aan het afstuderen en ik doe onderzoek naar de betrokkenheid onder mbo-studenten en naar hun verschillende leefwerelden. Ik ben eigenlijk heel benieuwd wat ervoor zorgt dat sommige studenten wel graag naar de les gaan en andere studenten minder graag.

- Is het duidelijk voor jou waar je aan deelneemt?
- Duur (+/- 30-45 min)
- Het doel van dit gesprek is dat ik meer te weten kom over jou en jouw betrokkenheid bij school, zodat ik dat kan gebruiken voor mijn afstudeeronderzoek.
- Ik heb een aantal vragen voorbereid die ik zo zal gaan stellen. Er zijn geen foute of goede antwoorden, je mag tegen mij alles zeggen. Ook als je een vraag niet wil beantwoorden, kun je dat gewoon zeggen.
- Soms lijken vragen wat op elkaar, maar dan ben ik toch benieuwd naar je antwoord
- Met de informatie uit dit interview ben ik heel voorzichtig en alles wordt anoniem verwerkt. Dit betekent dat de informatie die in mijn scriptie staat, nooit te herleiden is naar jou.
- De deelname aan dit interview is vrijwillig, je kan stoppen wanneer je wil zonder gevolgen.
- Heb je verder nog vragen?

Introductie

1. Ik ben benieuwd! Wie ben jij? Kun je iets over jezelf vertellen?
 - a. Leeftijd, studie, mbo-niveau
2. Kun je mij meenemen in jouw schoolloopbaan? Bijvoorbeeld vanaf groep 8 tot nu/afgelopen 10 jaar...
 - a. je zei dat je kun je daar wat meer over vertellen?
 - b. hoe was dat voor jou?
 - c. hoe kwam dat?

Engagement school

3. Heb je het naar je zin op de opleiding?
4. Wat is de reden/waarom doe je jouw opleiding?
5. Wat vind jij van jouw studie/opleiding?
 - a. wat vind je van de lessen
 - b. wat vind je van het lesrooster
 - c. is alles altijd duidelijk
 - i. wel/niet, waarom, hoezo
6. Wat vind je leuk op school?
 - a. waarom vind je dat leuk/interessant?

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

- b. waaraan ligt dat?
- 7. Wat vind je minder leuk op school?
 - a. waarom vind je dat minder leuk/interessant?
 - b. waaraan ligt dat?
- 8. Hoe gaat het, op de opleiding?
- 9. Wat voor student ben jij?
- 10. Wat zijn/waren jouw verwachtingen van de opleiding?
 - a. Is daaraan voldaan?
 - b. wel/niet?
 - c. Waarom?
- 11. Kun je mij meenemen in een schooldag van jou...?
 - a. en toen...
 - b. waarom...
 - c. waaraan ligt dat...
- 12. In hoeverre speelt school een rol in jouw leven?
 - a. Waarom wel, waarom niet?
 - b. Waaraan ligt dat?
- 13. In hoeverre vind je naar school gaan belangrijk?
 - a. Waarom vind je naar school gaan belangrijk?
- 14. Hoeveel uren ga je naar school?
 - a. Hoeveel uren besteed je daarnaast nog aan school?
 - b. Kom je altijd, doe je mee in de les etc.?
 - c. Waaraan ligt dat?
- 15. Ken jij iedereen op je studie? Kennen ze jou?
- 16. Wat voor rol spelen docenten in jouw plezier op school?
- 17. Hoe kijk je aan tegen onderwijs in het algemeen?
- 18. Als jij het onderwijs/mbo mocht inrichten, hoe zou je dat dan doen?

Zo, dit ging over jou in relatie met jouw school en opleiding. Nu wilde ik het wat meer gaan hebben over jouw thuisomgeving.

Thuis

- 19. Kun je mij iets meer vertellen over jouw thuissituatie?
 - a. met wie woon je, waar woon je
- 20. Wat verwachten jouw ouders van je?
 - a. wat vind je daarvan?
- 21. Vinden jouw ouders het belangrijk dat je naar school gaat?
- 22. In hoeverre zijn jouw ouders betrokken bij school?
- 23. Helpen ze je wel eens met school?
 - a. waarom wel? waarom niet?
- 24. Wat deel je met je ouders qua schoolzaken
 - a. inhoudelijk
 - b. huiswerk/toetsen
- 25. Ga je eigenlijk een beetje dezelfde richting op als je ouders...?

We gaan nu kort iets anders doen. Heb je papier en pen? Yes, oke. Kun je het papier ook scheuren? Hoeft niet netjes. Doe maar een stuk of 6, 7, maakt niet zoveel uit.

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

- Nu mag je per stukje papier opschrijven waar jij het meeste tijd doorbrengt; per stukje papier 1 plek/omgeving. Het kan zijn dat je 2 papiertjes schrijft, maar 3 of 4 of 5 is ook goed.
 - Hou 1 papiertje over: schrijf daar je naam op. Nu leg je je eigen naam in het midden voor je of op een tafel/vloer. De andere papiertjes mag je daar omheen leggen. Hoe verder je het papiertje van je naam aflegt, hoe minder belangrijk het voor je is.
 - Kun je me het laten zien als je klaar bent?
26. Kun je me er iets over vertellen?
27. Wat betekent het voor je dat...
28. Waar ligt dat aan...

Goed, nu mag je het even wegleggen en heb ik nog een aantal vragen voor je. Vind je het nog een beetje leuk?

Leefwerelden

29. Waar voel jij je thuis?
30. Wat is een gevoel van thuis voelen voor jou?
31. Waar voel je je nog meer thuis?
32. Waar voel je je het meest thuis?
33. Waarom?

Regels

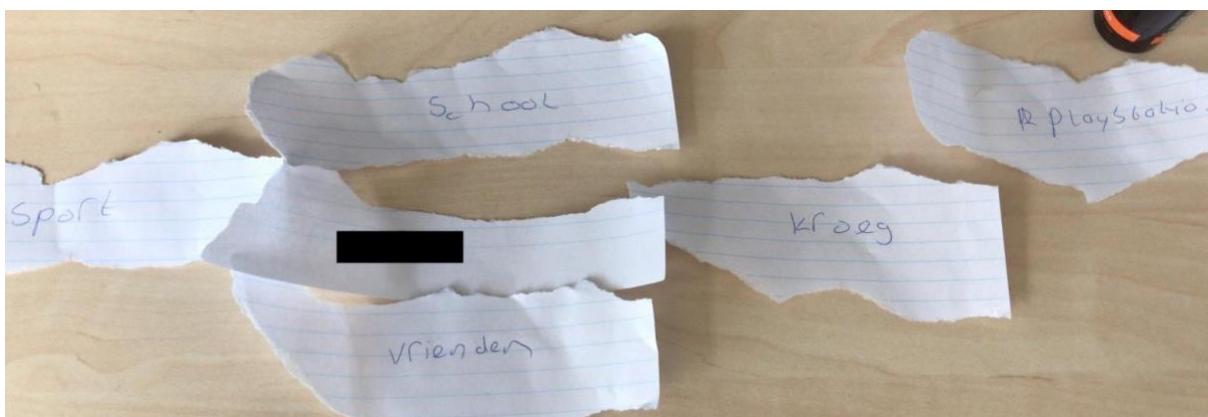
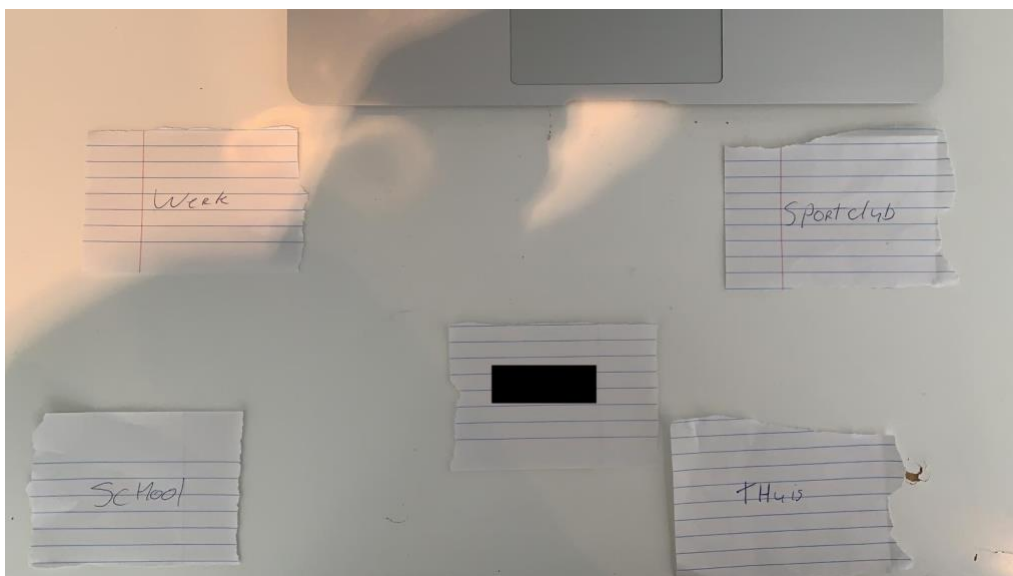
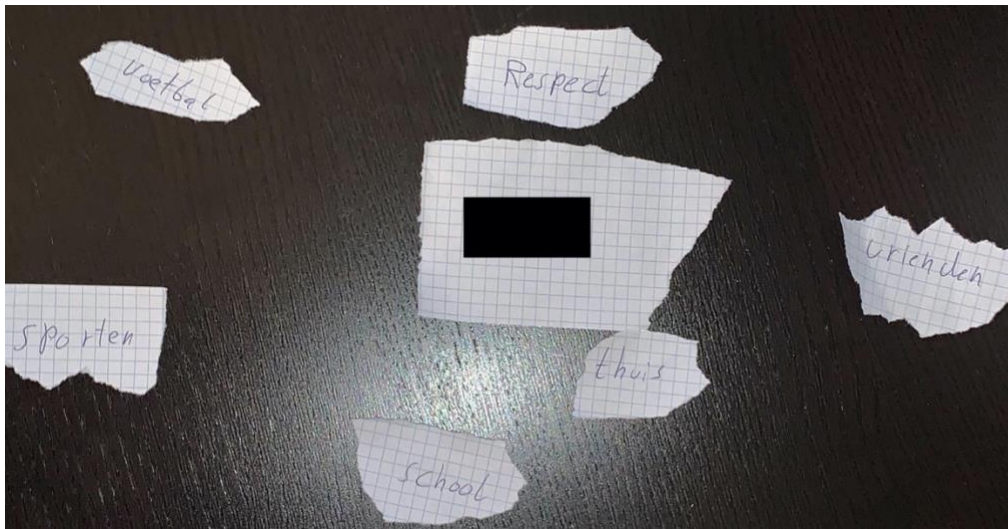
34. Kun je eens wat regels noemen die bij jou op school gelden?
35. Wat vind je daarvan?
a. Waarom?
36. Kun je nu eens wat regels noemen die bij jou thuis gelden?
37. Wat vind je daarvan?
a. Waarom?
38. Met welke regels ben je het eens? Waarom?
39. Waarmee niet? Waarom?
40. In hoeverre komen deze regels overeen, of verschillen ze juist?
a. Hoezo?

Afsluiting

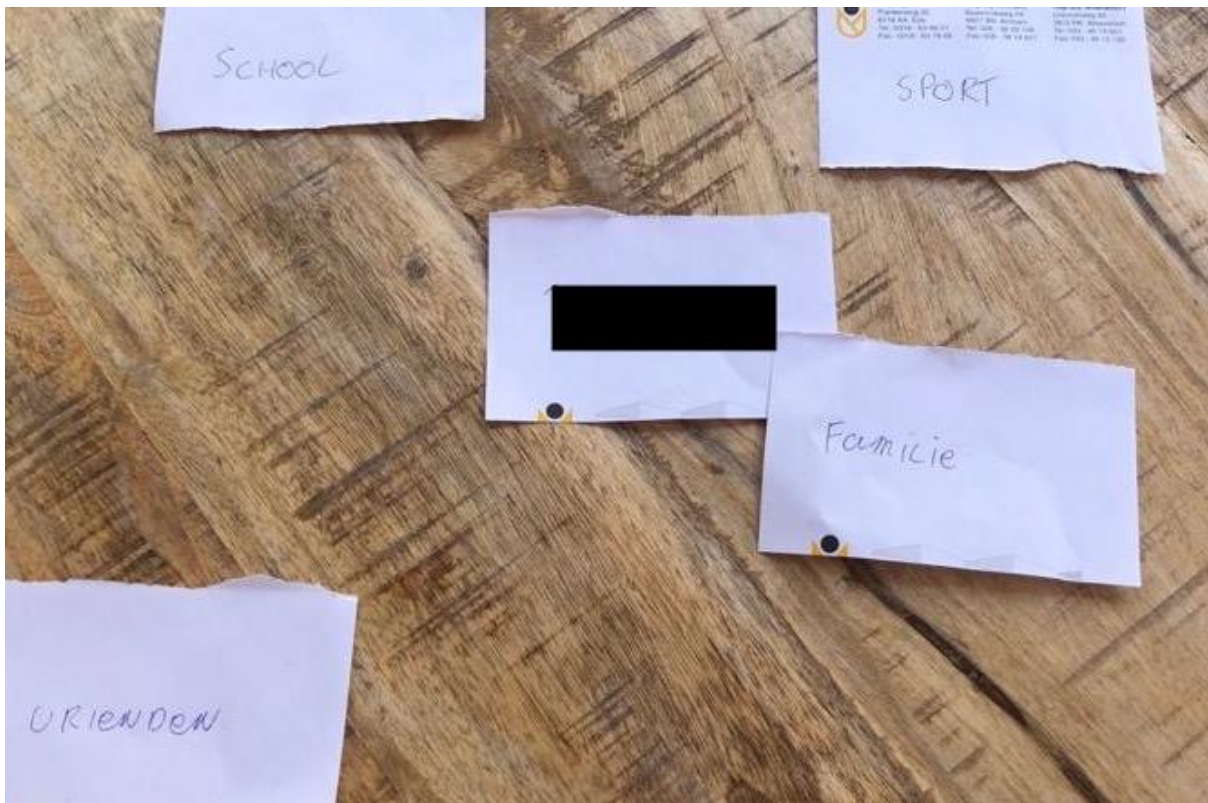
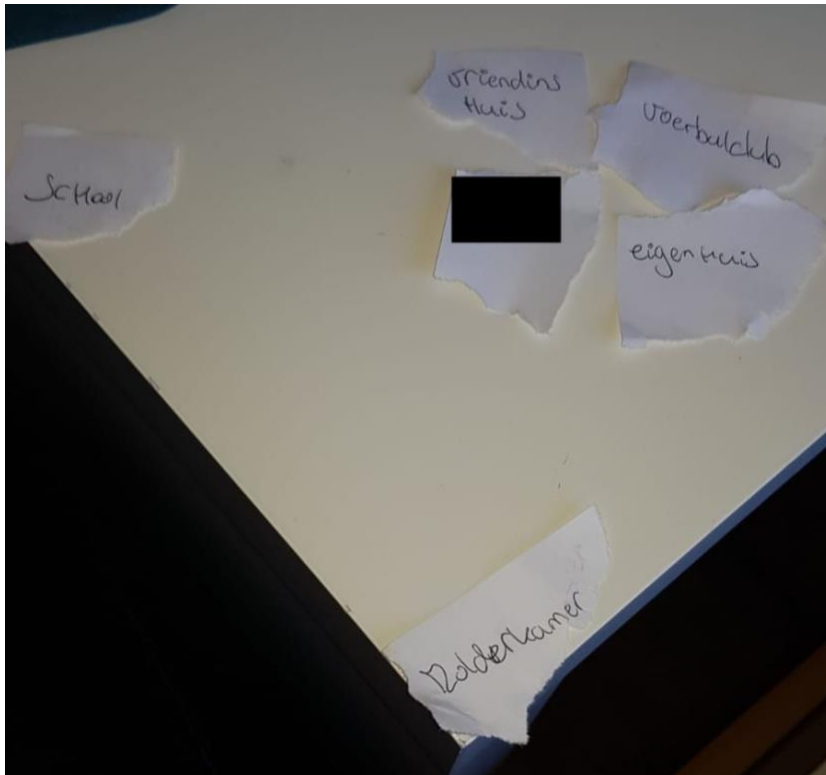
41. Tot slot: wat is jouw ultieme droombaan? / wat voor toekomstplannen heb je?
42. Heb je er vertrouwen in dat dat gaat lukken? Waarom wel/niet?
43. Heb je het gevoel dat je alle kansen hebt gekregen om je te ontwikkelen?
a. Waarom wel/niet
b. Hoe kan dat
c. Wanneer was dat
d. Waaraan ligt dat
44. Wat vond je van dit gesprek?
45. Heb je nog toevoegingen? Vragen aan mij? Over het onderzoek? Heel erg bedankt!

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

Bijlage 2 – Vijf voorbeelden van het kaartjesspel

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

Bijlage 3 – Informatiebrief

Informatie en toestemmingsaanvraag sociaalwetenschappelijk onderzoek

Onderzoek: Hoe de verschillende leefwerelden van mbo-studenten van invloed zijn op hun ervaring en betrokkenheid op het mbo.

14 mei 2020, Amsterdam

Universiteit Utrecht

Beste student,

Ik zal mezelf kort introduceren. Mijn naam is Hanke Aalders en ik zit in de eindfase van mijn master Youth, Education and Society aan de Universiteit Utrecht. Voor de afsluiting van mijn studie loop ik stage bij Kennisland en schrijf ik ook mijn scriptie. Daarvoor doe ik een onderzoek naar de ervaring en betrokkenheid van mbo-studenten met hun onderwijs. Kennisland heeft namelijk ook een project gedaan omtrent het mbo. Dat heette: Kansrijk MBO. In dit project hebben studenten, docenten en andere betrokken bij het mbo om de tafel gezeten omdat ze zich afvroegen hoe het mbo verbeterd kan worden. Er zijn uit dit project een aantal rode draden naar voren gekomen. Een daarvan is dat mbo-studenten zich onvoldoende voelen gehoord, gezien en begrepen.

Deze rode draad is het uitgangspunt van mijn scriptie. Voor mijn scriptie doe ik een kwalitatief onderzoek. Dat houdt in dat ik interviews ga doen met mbo-studenten over hun ervaring met het mbo, met hun opleiding en over hun betrokkenheid bij het onderwijs.

Na deze gesprekken ga ik bekijken waar ervaringen overeenkomen of juist niet overeenkomen. Ik ga de gesprekken dus analyseren. Dat leidt tot mijn resultaten. Deze resultaten worden ook gepubliceerd en misschien gebruikt voor vervolgonderzoek.

De informatie je mij vertelt, wordt losgekoppeld van jouw persoonlijke informatie, zoals je naam, je leeftijd, emailadres of andere informatie die te herleiden zijn naar jou. De informatie die overblijft heet ruwe data. Dit gebeurt vertrouwelijk en anoniem.

Jouw toestemming

Je zou mij heel erg helpen met een interview! Daarnaast kan jouw stem ook bijdragen aan het verbeteren van het mbo voor volgende generaties. Jouw ervaring op het mbo is heel erg waardevol hiervoor.

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

Via deze brief zou ik graag jouw toestemming willen vragen om mee te doen aan het onderzoek “Hoe de verschillende leefwerelden van mbo-studenten van invloed zijn op hun ervaring en betrokkenheid op het mbo”. Dit onderzoek heeft tot doel te onderzoeken hoe mbo-studenten hun school ervaren, hoe betrokken ze zijn en wat voor invloed hun verschillende leefwerelden hierop hebben.

Wat wordt van jou als participant verwacht

Meedoen betekent voor jou dat je eenmalig wordt geïnterviewd door mij, online. Dit gaat gebeuren via jouw telefoon of computer. Ik regel dat we kunnen videobellen en laat jou weten hoe. Het gesprek duurt ongeveer 45 tot 60 minuten. Samen spreken we af wanneer we het doen. Jouw deelname is vrijwillig. Jouw input draag jij bij aan zowel mijn onderzoek, als aan het verbeteren van het mbo voor volgende generaties!

Het gesprek zal gaan over hoe jij het mbo ervaart. Het gaat dus over jouw mening, jouw stem en het wordt niet beoordeeld als goed of fout. Je mag altijd stoppen wanneer je dat wil, zonder gevolgen. Ik vraag je ook bij één vraag om papier en pen te gebruiken.

Vertrouwelijkheid verwerking gegevens

Voor dit onderzoek verzamel ik een aantal persoonsgegevens van je, zoals je naam, leeftijd, opleiding en niveau. Deze gegevens heb ik nodig om de onderzoeksvraag goed te kunnen beantwoorden, dan wel om je te kunnen benaderen voor vervolgonderzoek. De persoonsgegevens worden op een andere computer opgeslagen dan de onderzoeksgegevens zelf (de zgn. ruwe data). De computer waarop de persoonsgegevens worden opgeslagen is volgens de hoogste normen beveiligd en alleen betrokken onderzoekers hebben toegang tot deze gegevens. De gegevens zelf zijn ook beveiligd d.m.v. een beveiligingscode.

Je gegevens zullen voor minimaal 7 jaar bewaard worden. Dit is volgens de daartoe bestemde richtlijnen van de Vereniging van Universiteiten (VSNU). Meer informatie over privacy kunt u lezen op de website van de Autoriteit Persoonsgegevens:

<https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/avg-europese-privacywetgeving>

Vrijwilligheid deelname

Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Je kunt op elk gewenst moment, zonder opgave van reden en zonder voor jou nadelige gevolgen, stoppen met het onderzoek. De tot dan toe verzamelde gegevens worden wel gebruikt voor het onderzoek, tenzij je expliciet aangeeft dit niet te willen.

Onafhankelijk contactpersoon en klachtenfunctionaris

Als je vragen of opmerkingen over het onderzoek hebt, kun je contact opnemen met Asli Baan-Ünlüsoy, via A.Unlusoy@uu.nl

Als je een officiële klacht hebt over het onderzoek, dan kun je een mail sturen naar de klachtenfunctionaris via klachtenfunctionaris-fetcsocwet@uu.nl

Als je na het lezen van deze informatiebrief besluit tot deelname aan het onderzoek, zou je dan willen reageren op deze mail met:

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

‘Hierbij verklaar ik de informatiebrief m.b.t. onderzoek ‘Hoe de verschillende leefwerelden van mbo-studenten van invloed zijn op hun ervaring en betrokkenheid op het mbo’ gelezen te hebben en akkoord te gaan met deelname aan het onderzoek.’

Ik hoor het heel graag van je!

Vriendelijke groet,

Hanke Aalders

ERVAREN (MIS)MATCHES EN ENGAGEMENT MBO-STUDENTEN

Bijlage 4a – Codering Nvivo

Name	Sources	References	Name	Sources	References
▼ ● Algemene info	10	14	▼ ● Match-Mismatch	2	6
● Eigenschappen	10	36	▼ ● Kansen	8	9
▼ ● Engagement	0	0	● laten liggen	5	5
▼ ● Cognitieve	0	0	● niet alle kansen gehad	1	1
▼ ● Hogerop	0	0	▼ ● Regels	1	1
● Niet hogerop	0	0	● Begrip	9	14
▶ ● Reden	5	14	● Overeenkomst of ve...	9	17
● Wel hogerop	7	12	● Regels plek x	3	5
▼ ● Motivatie	8	23	● Schoolregels	10	20
● Docenten	2	3	● standaardregels	6	9
● Extrinsieke	3	8	● Thuisregels	7	10
● Geen motivatie	5	5	● Respect - normaal doen	4	8
● Intrinsieke	6	13	▼ ● Schoolloopbaan	6	9
● Specifiek doel vo...	4	6	● Met problemen	9	35
● Voor later	3	5	● Zonder problemen	2	2
● Vrienden op school	2	4	▼ ● Thuissituatie	10	19
● Opleiding - rol in lev...	10	10	● Betrokkenheid oude...	9	11
▼ ● Emotionele	7	9	● Info ouders	10	12
● geen plezier	5	14	● Verwachtingen oude...	9	11
● plezier	9	15	▼ ● Thuisvoelen	5	5
▼ ● Gedrags	10	20	● meest thuis	9	11
▶ ● Opleiding - hoe het...	9	18	● minder thuis	5	5
● Keuze(stress)	7	17	● MBO - anders inrichten	10	16
▶ ● Losse codes - op zich zel...	0	0	● MBO - imago	2	7
▼ ● Match-Mismatch	2	6	▼ ● Onderwijs	7	11
▶ ● Kansen	8	9	● Aankijken tegen niveaus	3	4
▼ ● Regels	1	1	● Niveau 1-2	4	7
● Begrip	9	14	▼ ● Opleiding	0	0
● Overeenkomst of ve...	9	17	● leuke dingen	10	17
● Regels plek x	3	5	● makkelijk	5	9
● Schoolregels	10	20	● minder leuke dingen	9	12
● standaardregels	6	9	● moeilijk	1	1
● Thuisregels	7	10	● Opleiding - klas	9	21

